

Hukuk Fakültesi Dergisi
Ankara Hacı Bayram Veli University
Faculty of Law Review

ISSN: 2651-4141 e-ISSN: 2667-4068
Cilt / Volume XXVII Nisan / April 2023 Sayı / No. 2

**SİGORTA TAHKİM YARGILAMASINDA SÜRE UZATIMA
TARAF LARDAN BİRİNİN MUVAFAKAT VERMEMESİ HALİNDE
KARŞILAŞILAN SORUNLAR**

PROBLEMS ARISING IN CASE OF ONE PARTY'S NOT CONSENTING
TO PROLONGING PERIOD DURING INSURANCE ARBITRATION

Fatma Tülay PARLAK**

ÖZET

[-10.34246/ahbvuhfd.1213766](https://doi.org/10.34246/ahbvuhfd.1213766)

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu m.30/f.16 hükmü gereği uyuşmazlık hakem yargılaması süresi dört aydır ve bu süresinin uzaması, tarafların açık ve yazılı muvafakat vermesiyle mümkündür. Aksi halde, uyuşmazlık, mahkeme nezdinde çözümlenecektir. Sigorta itiraz tahkim yargılama süresinin uzaması hususunda ise, özel bir düzenleme bulunmadığından aynı hüküm, uygulamada, itiraz tahkimi yargılama süresinin uzatılmasında da uygulanmaktadır. Ancak; işaret edilen düzenlemenin uygulamasında, aleyhe başvuru yapılan sigorta şirketleri genellikle haklı bir gerekçe belirtmeksizin yargılama süresinin uzamasına muvafakat vermediğinden hakemler tarafından genellikle dosyadan el çekme kararı verilmektedir. Bu kararlar, başvurusunun kusuru olmaksızın zaman ve maliyet açısından zarara uğrayarak davasını mahkeme nezdinde açmak zorunda kalmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple, çalışmamızın amacı, sigorta tahkim yargılamasının uygulamada karşılaşılan bu sorununun, sebep ve sonuçlarıyla ortaya koyulması ve bahsi geçen düzenlemenin ıslahı için konunun

* Bu makale, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Doktora Programında 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılında, Prof. Dr. Vural Seven'in danışmanlığında savunulacak olan "Türkiye'de Sigorta Tahkim ve Usul Hukuku Açısından Değerlendirilmesi" adlı Doktora tezi çalışmasından türetilmiştir.

** **Avukat, Sigorta İtiraz Hakemi**, İstanbul Barosu / İSTANBUL, e-posta: tulay-parlak@yandex.com, ORCID: 0000-0001-8307-1717 DOI: 10.34246/ahbvuhfd.1213766

*** **İntihal / Plagiarism:** Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

tartışmaya açılmasıdır. Ampirik yöntemin uygulandığı çalışmamızda kurumsal tahkimdeki düzenlemenin benzerinin sigorta tahkim için de getirilmesiyle veya Türk Medeni Kanunu 2. maddenin uygulanmasıyla sorunu çözebileceği önerilmektedir. Çalışmamızın birinci bölümünde, sigorta tahkim yargılama süresi ve sürenin uzatılmasına ilişkin Sigortacılık Kanunu m.30/f.16 hükmü, uygulama alanlarına göre sınıflandırılarak anlatılacak; ikinci bölümünde, düzenlemenin ortaya çıkarttığı sorun ve yasal düzenlemenin nasıl uygulandığına; üçüncü bölümünde ise, çözüm önerilerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sigorta Tahkim, Sigorta Tahkim Yargılaması, Sigortacılık Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Hakkın Kötüye Kullanılması.

ABSTRACT

Subject of the study are the problems created by the arrangement in paragraph 16, Article 30 of the Insurance Business Law and purpose of the study is to reveal those problems with their causes and effects and open the issue to discussion for the rehabilitation of the mentioned arrangement. In this study, where empirical method is applied, it is recommended that the problem can be solved with the introduction of an arrangement similar to that which is applicable for corporate arbitration or with the implementation of Article 2 of Turkish Civil Code. In the first section of our study, the framework of arrangement will be stated, the emerging problems will be explained and the reason for such problems will be determined; while in the second section, the effects caused by the problem in the implementation will be specified and in the third section, our solution proposal will be explained.

Keywords: Insurance Arbitration, Insurance Arbitration Proceedings, Insurance Act, Code of Civil Procedure, Abuse of Right.

EXTENDED SUMMARY

In insurance arbitration proceedings, the duration of dispute arbitration proceedings is four months according to Article No. 30/f.16 of the Insurance Law (SK) No. 5684. This time limit may be extended with the explicit and written consent of the parties in accordance with the aforementioned regulation.

On the other hand, the appeal arbitration proceedings period is two months according to Article No. 30/f.12 of the Insurance Law, and there is no provision in the Insurance Law regarding the extension of this time limit. However, in practice, the provision regarding the extension of the dispute arbitration proceedings period is also applied to the appeal arbitration proceedings. According to Article No. 30/f.32 of the Insurance Law, in cases where there is no provision in the Insurance Law regarding the handling of the case, the provisions outlined in the Code of Civil Procedure (HMK) No. 6100 shall apply by analogy. Therefore, since there is no provision in the Insurance Law regarding the extension of the appeal arbitration proceedings period, Article No. 427 of the HMK No. 6100 may be applicable. According to the aforementioned regulation,

the duration of ad hoc arbitration proceedings is one year, and in the event that the parties cannot mutually agree on the extension of the arbitration period, the arbitration period may be extended by the court upon the application of one of the parties, and the decision of the court shall be considered final. However, the implementation of this provision in practice shall lead to other problems since it shall also take time for the court to issue a decision for the extension of the appeal proceedings period, and as the appeal proceedings period of two months is too short, it may not be possible for the court to issue a court decision within the two-month period. Therefore, it is seen that there is a gap in the provision regarding the extension of the appeal arbitration proceedings period, and if the gap is eliminated by analogy, it is likely to lead to other problems in practice. The same is valid when the decisions of the appeal arbitration committee are appealed against, when the Supreme Court of Appeals reverses the decision and returns the case, and when the duration of the proceedings is being determined and extended. This is because there are no provisions set forth in the Insurance Law in relation to these cases.

Another problem encountered in practice regarding the extension of time limits in insurance arbitration proceedings is the lack of explicit and written consent of the parties for the extension of the time limits in the arbitration proceedings, pursuant to Article No. 30/f.16 of the Insurance Law. Indeed, in practice, it is often observed that the insurance companies against whom the application is made do not consent to the extension of the arbitration proceeding periods. In this case, some problems arise in practice. Since there is no clear and obvious provision in the legislation on the aforementioned issue, the question of what happens if the insurance company does not consent to the extension of the arbitration proceedings period is one of the issues that cause disagreement among the arbitrators.

In practice, if the insurance company does not consent to the extension of the insurance arbitration proceedings period, some arbitrators decide to withdraw from the file on the grounds that the arbitration period may only be extended with the explicit and written consent of the parties pursuant to Article No. 30/f.16 of the Insurance Law. Once the decision to withdraw from the case is rendered, the applicant has to file a lawsuit before the court. In other words, the applicant loses the right to resort to the insurance arbitration committee instead of a court, even though no fault can be attributed to them. This has negative consequences for the applicant in terms of loss of time and costs incurred while applying to the insurance arbitration committee. Another negative and unfair situation that arises in the event of a withdrawal decision is that the applicants may file a complaint before the prosecutor's office against the arbitrators who rendered the decision. The arbitrators, in turn, may face the possibility of being accused of neglect of duty due to no fault of their own.

In cases where insurance companies refuse to extend the duration of the insurance arbitration proceedings, some arbitrators are of the opinion that the application should be dismissed procedurally because they do not find it appropriate to make

a decision to withdraw from the file in the light of Supreme Court decisions. If the number of arbitrators in the panel with this view is high, the application shall be procedurally dismissed.

Another problem encountered in insurance arbitration proceedings is the lack of explicit and written consent of the parties for the extension of time limits, as required by Article No. 30/f.16 of the Insurance Law. It is often witnessed in practice that insurance companies do not consent to the extension of the arbitration periods, causing disputes among arbitrators.

When the insurance company does not consent to the extension, some arbitrators decide to withdraw from the case, arguing that the arbitration period can only be extended with the explicit and written consent of the parties. In such cases, the applicant must file a lawsuit before the court, losing the right to resort to the insurance arbitration committee. This results in negative consequences for the applicant in terms of time and costs, while the arbitrators may face accusations of neglect of duty due to no fault of their own.

Some arbitrators suggest that Article No. 427 of the HMK No. 6100 can be applied to continue the proceedings if the court grants an extension of the time limit. Others argue that the insurance company's refusal to consent to the extension should be taken into consideration under Article No. 2 of the Turkish Civil Code (TMK). If the applicant is an insurance company and yet does not consent to the extension, it may be abusing its rights. If there are no faults attributable to the applicant and no justifiable reason for the insurance company's refusal to consent, the insurance company may also be abusing its rights.

The main problem causing disagreement among arbitrators is the inadequacy of the regulation on the extension of the duration of insurance arbitration proceedings, particularly regarding appeal arbitration proceedings and cases reversed by the Supreme Court of Appeals. The regulation is also ambiguous in dispute arbitration proceedings, causing numerous problems in practice.

To solve this problem, Article No. 30 of the Insurance Law should be amended to empower the commission, as in institutional arbitration, or the arbitrators, as in European arbitration proceedings, to extend the time limit when the parties cannot agree. Until this amendment takes effect, Article No. 2 of the TMK should be actively enforced. Additionally, Article No. 424 of the HMK No. 6100 may also be enforced during the implementation phase due to the "reference by analogy" referred to in Article No. 30/f.23 of the Insurance Law.

GİRİŞ

Orhan Gazi'nin "Sonunda hüküm isabetli olsa da, adalet zulümdür." sözü ile Walter Savage Landor'un "Geç kalan adalet, adaletsizliktir." sözünün, 500 yıl farkla ve iki ayrı kültürde söylenmiş olması, adaletin tecellisindeki gecikme sorununun yüzyıllarca ve farklı kültürlerde devam ettiğini göstermektedir.

Hukukun amacı olan adalet, sadece tarafsızlık ve hakkaniyete uygun olması açısından değil, uyumsuzluğun makul sürede çözümlenmesini de içermektedir. Nitekim, modern hukukta adil yargılanma hakkının unsurlarından birisi de makul süredir.

Mahkemelerin iş yüklerinden kaynaklanan olumsuz etkileri bertaraf edebilmek adına Batı toplumlarında, uyumsuzlukların daha hızlı, daha etkin şekilde ve daha az maliyetle çözümlenmesi için mahkeme dışında çözüm yollarıyla bu ihtiyaçlar giderilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinin (ADR) temel amacı, bireylerin uyuşmazlıklarının mahkeme dışında hızlı, az maliyetle ve uzamanlar eliyle çözümlenmesi sağlanmasıdır. Bu amaçla, 1950'lerden itibaren ilk olarak ABD ve daha sonra Anglo-Sakson ülkelerinde uygulanmaya başlayıp daha sonra Avrupa ülkelerine sirayet eden arabuluculuk kurumu ihdâs edilmiştir. Buna ilaveten, aynı dönemde Avrupa'da ombudsmanlık uygulamaları da bir diğer mahkeme dışı çözüm yolları arasında yer almıştır. Mahkeme dışındaki uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden birisi de tahkimdir.

Sigorta hukukuna ilişkin uyuşmazlıklar açısından mahkeme dışında çözüm yolu arayışında, 1970'lerden itibaren İsveç başta olmak üzere birçok AB'ye üye ülkesinde, İngiltere'de ve en son 2001'den itibaren Almanya'da, bünyesinde arabuluculuk uygulamalarına da yer verilmek suretiyle sigorta ombudsmanlığı yoğunlukla kullanılmaya başlanmıştır.

Türkiye'de sigorta hukukuna ilişkin uyuşmazlıkların mahkeme dışında çözümlenmesi için ilk düzenleme, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu¹ (SK) 30. madde ile kurulmuş ve çalışmalarına 14.02.2008 tarihinde başlamış² olan Sigorta Tahkim Komisyonu (STK), 2009 yılının Ağustos ayında faaliyete geçmiştir.

¹ RG: 26552 – 14.06.2007.

² <http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2020.pdf> Erişim Tarihi 17 Kasım 2021.

Sigorta tahkim, Türkiye’de uygulanan kurumsal tahkim ve ad hoc tahkimden, hatta model alındığı Avrupa’daki sigorta ombudsmanlığından farklılıklar arz etmektedir. Başka bir deyişle, kurumsal tahkim ve ad hoc tahkimde uygulanan usul kuralları, hakemlerin belirlenmesi, itiraz yolu gibi yönleriyle farklılıkları olduğu için Türkiye’deki sigorta tahkim sistemi, *sui generis*’tir.

Zirâ, Sigorta Tahkim Komisyonu, 6100 sayılı HMK’da düzenlenen ad hoc tahkimden ve kurumsal tahkimden; ekonomik bağımsızlığı, hakemlerin atanması, tahkim yargılaması prosedürü, uygulanan usul kuralları açısından karakteristik nitelikte birçok farklılık göstermektedir. En büyük farklılık ise, ad hoc tahkim ve kurumsal tahkimdeki taraf iradesi ilkesinin, sigorta tahkimde yer almamasıdır. Aynı şekilde, model alınan AB ülkelerinde uygulanan sigorta ombudsmanlığından da farklılıkları bulunmaktadır³. Nitekim, Sigortacılık Kanunu 30. maddenin gerekçe kısmında da, uluslararası uygulamalarda var olan “*Ombudsman Sistemi*”nin işleyişinin esas alındığı, ülkemiz hukuk sistemi ile paralellik sağlaması adına 6100 s. HMK’da yer alan ad hoc tahkim sisteminin temel esas ve usulleri çerçevesinde sistemin şekillendirildiği belirtilmiştir⁴. Bu çerçevede, iç hukukta sigorta tahkimi, isimlendirilmesi “tahkim” olarak adlandırılmışsa da, özünde özel hukuk alanında uygulanan ombudsmanlık sistemini temel alarak iç hukuktaki ad hoc tahkim özellikleri

³ AB ülkelerindeki sigorta ombudsmanlığı uygulamalarının ortak özellikleri arasında; ağırlıklı olarak kararların bağlayıcı olmama özelliğinin ağır bastığı söylenebilir. Ayrıca, sigorta ombudsmanlığının finansmanın sigorta şirketleri tarafından karşılandığı fakat buna rağmen bağımsız şekilde ve tüketici menfaati ön planda bir prosedür ve uygulama işletildiği gözlenmiştir. Başvuruların ücretsiz olması, başvuruların internet üzerinden yapılması, başvuru sonrasında arabuluculuk faaliyetini öncelikli olarak kullanılması, sigorta ombudsmanlığına başvurudan önce sigorta şirketine başvurunun ön şart olarak yer alması, yargılama usulünde esnekliğin uygulanması ve zayıf olan tüketicinin korunması felsefesi ile hareket edildiği hususları da diğer ortak özellikler arasındadır. Verilen kararlarda, özellikle başvuru açısından kararın bağlayıcı olmadığı yönündeki uygulamanın altında da, zayıf olanın korunması saikinin yattığını düşünmekteyiz. (Sigorta ombudsmanlığı hakkında detaylı bilgi için bkz.: Mehmet Özdamar, “Alman Hukukunda Sigorta Ombudsmanlığı”, *BATIDER*, 24(3), 2008, s. 311-318; Ferhat Yıldırım, “Alman Sigorta Hukukunda Ombudsmanlık”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(155-156), 2017, s. 5-13; Ferhat Yıldırım, “Alman Sigorta Ombudsmanlığı Prosedürü Yönetmeliği (VOMVO)”, *Hukuk Köprüsü*, 6(12), 2017, s. 227-234.

Sigorta ombudsmanlığının, kurumsal tahkim müessesinden farkları ise esas olarak, kurumsal tahkimin aksine, uygulanacak olan maddi hukuk ve usul hukuku belirlemede taraf iradesinin, irade özerkliğinin olmaması, verilen kararların ilam niteliğinde olmaması noktalarında toplandığı söylenebilir.

⁴ Mehmet Özdamar, “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27(1-2), 2013, s. 835, dn.13.

ile bazı kurumsal tahkim özelliklerini birleştirilerek *sui generis* bir tahkim / ombudsmanlık sisteminin kurgulandığı, işaret edilen madde gerekçesinde de ifade edilmiştir.

Türkiye’deki sigorta tahkim sisteminin işleyişinde uygulanacak usul hukuku açısından; Sigortacılık Kanunu 30. maddenin 12, 13, 14, 15 ve 16. fıkralardaki düzenleme ile Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik (STİY) 16, 16A, 16B ve 17. madde dışında bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple, sigorta tahkimde uygulanan usulî kurallar, SK m.30/ f. 23 hükmünün 6100 sayılı HMK’ya yaptığı kıyasen atıf ile HMK hükümleridir. Ancak; sigorta tahkim, *sui generis* bir yapıda olduğu için uygulamada yetersiz kalmakta, 6100 sayılı HMK’nın ad hoc tahkim ve mahkeme yargılaması için düzenlenmiş olan hükümleri ile uyumsuzluklar bulunmaktadır. Bu sebeplerle, sigorta tahkim yargılamasında birçok karar, oyçokluğu ile verilmektedir. Bu durum da aynı konumdaki kişiler için farklı kararların verilmesine yol açmaktadır ki bu durum da hukuk güvenliğini zedeleyebilmektedir.

Sigorta tahkim yargılamasına ilişkin düzenlemelerin yetersiz olmasından dolayı uygulamada görüş ayrılıklarının olduğu usul hukukuna ilişkin konulardan birisi de sigorta tahkim yargılaması süresinin uzatılmasına ilişkindir.

Dolayısıyla, çalışmamızın konusu, Sigortacılık Kanunu m.30/f. 16 hükmündeki düzenlemenin uygulamada yarattığı sorunlardır. Amacımız da, bu sorunların, sebep ve sonuçlarıyla beraber tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin tartışmaya açılmasıdır. Çalışmamızın önemi, işaret edilen düzenlemenin ıslahı ile sigorta tahkimin fonksiyonunun yerine getirilmesi ve başvuru haksız yere zarar görmesinin önlenmesine katkı sunulması çabasıdır. Ampirik yöntemin ve literatür taraması yönteminin kullanıldığı çalışmamızın bir diğer önemi de, itiraz hakemlerinin oyçokluğu ile karar verdiği usul hukukuna ilişkin konulardan birisinin tespitidir. Zirâ, bu durum da hukuk güvenliği ile doğrudan bağlantılıdır. Çalışmamızın birinci bölümünde, sigorta tahkim yargılama süresi ve uzatılmasına ilişkin Sigortacılık Kanunu m.30/f.16 hükmü, uygulama alanlarına göre sınıflandırılarak anlatılacak; ikinci bölümünde, düzenlemenin ortaya çıkarttığı sorun ve yasal düzenlemenin nasıl uygulandığına; üçüncü bölümünde ise, çözüm önerilerine yer verilecektir.

⁵ RG: 04.02.20211 – 27836.

I. SİGORTA TAHKİM YARGILAMA SÜRESİ İLE SÜRENİN UZATILMASINA İLİŞKİN DÜZENLEME VE UYGULAMA ALANLARI

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu 30. maddenin gerekçesinde⁶, sigorta tahkime olan ihtiyaç ve sigorta tahkimin kurulma sebebi açıklanırken, mahkeme nezdindeki yargılama süresinin uzun olmamasına işaret edilmiştir. SK m. 30 / f. 16 hükmü ile f. 12 hükmündeki sigorta tahkim sürelerinin belirlenmesinde, işaret edilen hususlar nazara alınarak, ad hoc tahkim veya kurumsal tahkime göre daha kısa süreler halinde düzenlenmiştir. Ancak, uygulamada sürelerin uzatılmasının gerektiği durumlar söz konusu olabilmektedir. Bu durumda yasal düzenlemeler yetersiz kalmaktadır. Aşağıda, işaret edilen düzenleme, sigorta tahkim yargılaması sırasındaki uygulama alanları ile birlikte anlatılacaktır.

A. Uyuşmazlık Hakemi Yargılama Süresi ve Sürenin Uzatılmasına İlişkin Düzenleme

Sigorta tahkime yapılan başvuru neticesinde raportör tarafından yapılan ön incelemeden neticesinde başvurunun kabul edilebilir olduğunun tespiti halinde, STK nezdindeki hakem listesi üzerinden sıra usulüne göre uyuşmazlık hakemi⁷ görevlendirilmektedir. Mevzuatta, hakemin görevlendirilme süresine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. SK m. 30 / f. 23 hükmündeki kıyasen atf ile 6100 sayılı HMK'daki ad hoc tahkim hükümlerinde ise, hakemlerin seçimi taraflarca yapıldığı için sigorta tahkim yargılamasında uygulama alanı bulunmamaktadır. Bu sebeple, raportör tarafından incelemenin tamamlanmasından sonra hakem görevlendirmesinin ne kadar süre içinde yapılacağı hususunda mevzuatta boşluk bulunmaktadır.

⁶ "...sigortacılık alanında ihtisas mahkemelerinin olmaması, yargı sürecinin uzun zaman alması ve masraflı olması, sigortalıların mağduriyetine neden olmakta ve zararın telafisi uzun zaman aldığından sigortanın var olma amacına aykırılık teşkil etmektedir. Bu nedenle, sigortalılar, bazı uyuşmazlıklarda, riski üstlenen tarafların haksız da olsa önerdikleri tazminatı kabul etmek durumunda kalmaktadır. Bu durum, sigortacılık sektörüne duyulan güveni sarsan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır..."

⁷ SK m.30'un 12. fıkrası gereği, SEDDK tarafından hazırlanan ve 28.02.2023 tarihli 32118 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Sigortacılık Kanunu 30. Maddesinin 12. ve 15. Fıkralarında Yer Alan Parasal Sınırların Arttırılmasına İlişkin Tebliğ" gereği müddeabihin 15.000.-TL ve üzerinde olması (01.05.2022 tarihinden itibaren yapılan başvurularda 24.000.-TL, 28.02.2023 tarihinden sonra verilen kararlar yönünden 50.000.-TL) halinde 3 kişilik hakem heyeti görevlendirilmektedir.

Sigorta tahkimde uyuşmazlık hakemi tarafından yargılama süreci, SK m.30/ f. 16 hükmü gereği, hakemlerin görevlendirildikleri⁸ tarihten itibaren 4 ay içinde tamamlanması gerekmektedir.

Ad hoc tahkimde sürecin tamamlanması gerektiği süre, 6100 sayılı HMK 427. madde gereği, aksi kararlaştırılmamışsa, 1 yıldır. Kurumsal tahkim cephesinde bu süreler, İTOTAM'de ve TOBB tahkimde 1 yıl, İSTAC'da 6 ay ve fakat tek hakemle yapılan seri tahkim kuralları kabul edilirse 3 aydır. AB ülkelerinde sigorta ombudsmanlarının karar verme süreleri, ülkeden ülkeye 1 ay ile 6 ay arasında değişmektedir.

Sigorta hakem yargılamasındaki sürenin uzatılması hususunda, Sigortacılık Kanunu m. 30. / f. 16 hükmü, "*Ancak bu süre tarafların açık ve yazılı muvafakatleriyle uzatılabilir.*" şeklindedir. Ayrıca, birden fazla kez süre uzatım mümkündür⁹.

Kurumsal tahkimde, dosyanın sonuçlandırılması bakımından sürenin uzatılması hususunda Divan'a yetki verilmiştir. İTOTAM nezdindeki süre uzatım, hakem heyetinin gerekçe belirterek hazırladığı yazılı talebi üzerine veya re'sen Divan tarafından yapılmaktadır¹⁰. İSTAC nezdindeki başvurularda, dosyanın sonuçlandırılma süresinin uzamasında tarafların mutabık kalamaması halinde, hakemin /hakem heyetinin talebi üzerine veya gerekli görülen hallerde re'sen Divan tarafından süre uzatılabilmektedir.

Hollanda'da, genel olarak tahkim yargılama süresi, hakemlerin takdirine bırakılmıştır ve hakemler tarafından süre serbestçe belirlenebilmektedir¹¹.

⁸ Yargıtay 11. HD 29.03.2021 tarih ve E.2020/2016, K. 2021/3024 sayılı kararda, somut olay STK tarafında 22.06.2019 tarihinde hakeme görevlendirilme yapıldığı için dosyada karar verme süresinin 22.10.2019 tarihinde sonra erdiği belirtilerek oyçokluğuyla karar verilmiştir. Muhalefet şerhi veren hâkimin ayrı oy şerhinde ise, hakemin dosya atamasıyla birlikte bu tarih itibarıyla hakeme ve taraflara bildirim yapıldığı ve tarafların 5 iş günü içinde hakemi reddetme hakkı olduğu, bu süre içinde hakemlerin dosyayı fiziken veya dijital ortamda göremedikleri, bu sebeple; lafsi yorum değil, kanunun ruhuna uygun yorum yapılarak, 4 aylık sürenin başlangıcı için esas alınan görevlendirme tarihinin, hakemin dosyada tasarruf edebildiği tarih olan dosya linkinin aktif hâle geldiği tarihin esas alınması gerektiği belirtilmiştir. (Işıl Ulaş, *Sigortacılıkta Tahkim Hukuku*, Turhan Kitabevi, 2022, s.31-33).

⁹ Işıl Ulaş, "Sigortacılıkta Tahkim", *BATİDER*, 24(2), 2007, s.258.

¹⁰ Vural Seven, "Covid -19 Salgını Sebebiyle Yapılan Kanuni Düzenlemenin Sigorta Tahkim Hukuku Alanındaki Sürelere Etkisi", *Lexpera Blog*, 21.05.2021, <<https://blog.lexpera.com.tr/covid-19-salgini-sebebiyle-yapilan-kanuni-duzenlemenin-sigorta-tahkim-hukuku-alanindaki-surelere-etkisi/>>, Erişim Tarihi 19 Kasım 2021, dn. 10.

¹¹ Çiğdem Yazıcı, "Tahkim Süresi", *Legal Hukuk Dergisi*, 19(220), 2021, s. 1689.

Fransız Hukukunda ise, tahkim yargılamasında süre, taraflarca zımnen verilecek olan izinle de uzatılabilmektedir¹².

1. İtiraz Hakemi Yargılama Süresi ve Sürenin Uzatılması Hususu

İtiraz Hakem Heyeti nezdindeki sürecin tamamlanma süresi, SK m.30/ f. 12. hükmü gereği, işin heyete intikalinden itibaren 2 aydır.

Ancak, itiraz hakemi nezdinde yapılan yargılamanın tamamlanma süresi olan 2 aylık sürenin uzatılmasına yönelik bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla beraber, uygulamada hakem yargılamasına ilişkin SK m. 30/f. 16 hükmü, itiraz hakem yargılamaması süresinin uzatımında da uygulanmaktadır.

Tarafların, süre uzatıma açık ve yazılı bir şekilde onay vermesi halinde, uzatılan sürenin belli bir süreye bağlanması gerekmektedir. Aksi halde Yargıtay içtihatlarına göre bahsi geçen durum, bir bozma sebebidir¹³.

2. Yargıtay'ın Bozma Kararı Vererek STK'ya İade Ettiği Dosyalarda Yargılama Süresi

Yargıtay tarafından bozma kararı verilerek STK'ya iade edilen dosyaların, SK m.30/ f. 16 hükmüne istinaden hakem yargılama süresi olan 4 ay ve SK m.30/ f. 12 hükmüne istinaden itiraz hakem yargılama süresi olan 2 ay içinde tamamlanması gerekirken gerekmediği sorunu bulunmaktadır. Zirâ, Yargıtay tarafından bozma kararı verilerek STK'ya iade edilen dosyalardaki yargılamanın süresi hakkında herhangi bir özel düzenleme bulunmamaktadır.

¹² Bilgehan Yeşilova, *Millîterarası "Ticari" Tahkimde Nihai Kararlardan Önce Mahkemelerin Yardım ve Denetimi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2007, s.296.

¹³ Ulaş, *Sigortacılıkta Tahkim*, s.258; Emsal Karar: Yargıtay 11. HD 20.05.2019 tarihli ve E. 2019/1735, K. 2019/3874 sayılı karar gerekçesi, "...bunun üzerine davalı vekilinin 11.04.2017 tarihli e-posta ile gönderdiği dilekçesinde tahkim süresinin makûl bir süre uzatılmasına muvafakat ettiğini bildirdiği, aynı şekilde davacı şirketçe de bu hususta muvafakat verildiği, her iki taraf vekillerinin de tahkim süresinin uzatılmasına ilişkin dilekçe verdikleri, ancak uzatma süresini göstermedikleri, sürenin belli bir tarihe kadar uzatılmasına dair birlikte imzaladıkları bir belge bulunmadığı, akabinde yargılamaya devam olunduğu ve nihai kararın 06.07.2018 tarihinde verildiği, tahkim süresi tarafların anlaşmasıyla uzatılabilir ise de, bu uzatmanın belirli bir süreye bağlanmış olması gerektiği, aksi takdirde uzatma anlaşmasının geçersiz olacağı, hakemlerin kararını tahkim süresi içinde vermeleri gerektiği, bu hususun kamu düzenine ilişkin olup mahkeme tarafından da resen dikkate alınacağı.....," <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2019-1735-k-2019-3874-t-20-5-2019>>, Erişim Tarihi 20 Kasım 2021.

Bununla beraber, STK'nın 31.12.2021 tarihli Duyuru'sunda¹⁴ STK Başkanlığı'nın 15.12.2021 tarihli toplantısında alınan kararlardan biri, Yargıtay'dan bozularak Komisyon'a gönderilen dosyalarda, SK 30. maddenin 12. ve 16. fıkralarındaki sürelerle uyularak karar verilmesi ve işlem yapılmasına ilişkindir. Bahsi geçen düzenleme, idari bir karar olup yasal zeminin kanun kuvvetinde olması gerektiği için konuyu, mevzuata göre değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Kanaatimizce, temyizden bozularak gelen dosyaların yargılama süresi açısından Sigortacılık Kanun'unda açık bir düzenleme bulunmadığı için, SK m.30/ f. 23 hükmündeki kıyasen atıf uygulanarak 6100 s. HMK m. 427/ f. 1 hükmü uygulama alanı bulabilecektir. Bahsi geçen düzenlemeye göre, yargılama süresi 1 yıldır.

B. Sigorta Tahkim Yargılama Süresinin Hesaplanması

Sigorta tahkimde yargılamadaki sürelerin adli tatilde de işleyip işlememesi hususunda SK 30. maddede düzenlenmediği için SK m.30/ f. 23 hükmündeki kıyasen atıf nedeniyle HMK'daki ad hoc tahkim hükümleri incelendiğinde, tahkim yargılamasında süreler, adli tatilde de işlemektedir¹⁵.

Sigorta tahkim yargılamasında işleyen süreler açısından tatil günleri de hesaba katılmaktadır. Oysaki STK Hakem Çalışma Rehberi 4.3. maddeye göre, akşam, hafta sonu, resmi tâtiller vb. mesai saatleri dışında gönderilen ara karar ve diğer bildirimlerin süre başlangıcının ilk iş günü olarak kabul edildiğine dair düzenleme bulunmaktadır. Ancak, hakemlerin karar vermesi gereken 4 ay ve itiraz hakemlerinin karar vermesi için gereken 2 aylık süreler açısından bahsi geçen süreler hesaplama dâhil edilmektedir. Zirâ, SK m.30/ f. 23 hükmünün atfı nedeniyle taraflar için HMK 90. madde uygulama alanı bulabilecektir. Bununla birlikte, hakemler / itiraz hakemleri için HMK'da da bu yönde açık bir düzenleme olmadığından uygulamada 6100 sayılı HMK 90. madde, hakemlerin / itiraz hakemlerinin inceleme süreleri için uygulanmamaktadır. Bu durum, hakemlerin / itiraz hakemlerinin hafta sonu, resmi tatil, bayram tatillerinde de çalışmaları sonucunu doğurmasının yanı sıra tesis edilen ara karar ile taraflara verilen süreler açısından hafta sonları ve resmi tatillerin, bayram tatillerinin nazara alınması halinde yargılamayı bitirmeleri gereken

¹⁴ <<http://www.sigortatahkim.org/>> Erişim Tarihi 29 Ocak 2022.

¹⁵ Müberra Ayan, *6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanun'una Göre Tahkim*, İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2017, s.74.

süreler açısından kayıp olmaktadır. Dosya yoğunluğu nazara alındığından hakemler / itiraz hakemleri için bir gün bile zaman kaybına neden olacağı için yargılama süreci içindeki sürelerin uyumunun sağlanması açısından taraf vekillerine uygulanan 6100 sayılı HMK 90. maddenin, uyuşmazlık hakemi ve itiraz hakem yargılama süreleri için de uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

II. SİGORTACILIK KANUNU 30. MADDE / 16. FIKRANIN UYGULANMASI VE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR

SK m.30/ f.16 hükmünde, tarafların açık ve yazılı muvafakati ile yargılama süresinin uzatılması belirtildiği için uyuşmazlık hakemleri ve itiraz hakemleri, yargılama süresinin uzatılması hususunda tarafların görüşlerini e-mail yoluyla sormaktadırlar. Ancak, uygulamada, sıklıkla, aleyhine başvuru yapılan sigorta şirketlerinin, cevap vermeyerek suskun kaldığı veya kabul etmediklerini beyan ettikleri görülmektedir. Sigorta şirketleri tarafından, sigorta tahkim yargılama süresinin uzatılmasına muvafakat verilmemesinin sebebi izah edilmemektedir.

SK m. 30 / f. 16 hükmünün, sigorta tahkim yargılama süresinin uzatılmasına taraflardan birisinin onay vermemesi halinde hukuki sonuç hakkında düzenleme içermediğinden bahsi geçen sorun, hukuken farklı yorumlarla, dolayısıyla, aynı somut olaylar için farklı kararlar verilerek çözümlenmektedir.

Aleyhine başvuruda bulunulan sigorta şirketinin, sigorta tahkim yargılamasına ilişkin sürelerin uzatılmasına onay vermemesi halinde, genellikle, SK m. 30 / f. 16 hükmü, dosyadan el çekme kararı¹⁶ verilerek uygulanmaktadır.

Uygulamada uyuşmazlık hakemlerinin ve itiraz hakemlerinin bir kısmı, başvurucuların, mahkemeye yerine sigorta tahkimi seçmelerine karşın mahkemeye başvurmasının zorunlu kılmamak için dosyadan el çekme kararı yerine, usulden red kararı verilmesi yönünde de rey kullanabilmektedirler.

Azınlıkta kalan uyuşmazlık hakemi ve itiraz hakemi ise, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu¹⁷ (TMK) 2. maddeye göre değerlendirme yapmaktadır.

¹⁶ İstanbul BAM 9. HD 2019/3692 E., 2019/4154 K. sayılı 30.12.2019 tarihli kararında, STK nezdindeki yargılamada davalının süre uzatıma onay vermemesinde dolayı İtiraz Hakem Heyeti tarafından verilen dosyadan el çekme kararının hukuka uygun olduğunu ifade etmiştir. <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/bolge-adliye-mahkemesi/istanbul-bam9-hd-e-2019-3692-k-2019-4154-t-30-12-2019>>, Erişim Tarihi 20 Aralık 2021.

¹⁷ RG: 08.12.2001 – 24607.

Bazı uyuşmazlık hakemi ve itiraz hakemi de 6100 sayılı HMK 427. madde uyarınca, taraflardan birisinin mahkemeden süre uzatım için başvurarak mahkeme kararının sunulması halinde, sigorta tahkim yargılama süresinin uzatılabileceğini ileri sürmektedir.

A. Dosyadan El Çekme Kararının Verilmesinin Değerlendirilmesi

Uyuşmazlık hakemleri ve itiraz hakemlerinin çoğunluğu, taraflardan birinin –ki uygulamada sigorta şirketlerinin- sigorta tahkim yargılama süresinin uzatılmasına onay vermediği veya cevap vermediği durumlarda, SK m. 30 / f. 16 hükmünde, tarafların açık ve yazılı muvafakati olmadığı gerekçesiyle dosyadan el çekme kararı verilmesi yönünde rey kullanmaktadır.

Dosyadan el çekme kararının verilmesi üzerine, başvurucuların uyuşmazlıklarını mahkeme nezdinde çözmeleri gerekmektedir. Zirâ, SK m.30/ f. 16 hükmünde, dosyanın süresi içinde sonuçlandırılmaması halinde uyuşmazlığın yetkili mahkeme tarafından çözümleneceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla, başvurucular, mahkemelerdeki yargılama süresinin uzun ve daha maliyetli olmasından dolayı mahkeme yerine sigorta tahkim yargılamasını seçtiği halde, dosyadan el çekme kararı verildiğinde, zorunlu olarak mahkeme nezdinde dava açmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, sigorta tahkimin zamandan ve maliyetten tasarruf etme ve ihtisas mahkemeleri olmadığı için uyuşmazlığın sigortacılık ve sigorta hukukunda uzmanlaşmış kişiler tarafından çözümlenmesi avantajlarının yerine getirilmesini de engellemektedir. Ayrıca, başvurucunun, sigorta tahkim yargılaması sırasında geçen süresi ve yapılan masrafi açısından da zarara uğramaktadır.

Dosyadan el çekme kararı verildiği için ortaya çıkan bir diğer haksız ve olumsuz sonuç da, uyuşmazlık hakemleri / itiraz hakem heyeti ve Sigorta Tahkim komisyonu yetkilileri aleyhine, görevi kötüye kullanma suçunun unsurlarının oluştuğu iddiası ve suç isnadı ile savcılığa şikâyet edilmesidir. Kurumsal tahkimde, hakemlerin sınırlı sorumluluğu söz konusuysen sigorta hakemleri için bu konuda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Sigortacılık Kanunu 30. Maddede özel düzenleme olmadığı için SK m. 30 / f. 23 hükmündeki kıyasen atıf neticesinde 6100 sayılı HMK 419. maddenin¹⁸ uygulama alanı olduğu söylenebilir. Ancak, tazminat sorumluluğu olan bu düzenlemede dahi, hakemin haklı bir sebep olmaksızın görevinin yerine

¹⁸ HMK 419. madde: “Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, tahkim yargılamasında görevi kabul eden hakem, haklı bir neden olmaksızın görevini yerine getirmekten kaçındığı takdirde, tarafların bu nedenle uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür”.laş

getirmemesi gerekmektedir. Başka bir deyişle, uyuşmazlık hakemleri / itiraz hakem heyetleri, SK m. 30 / f. 16 hükmünde açıklık olmadığı için verilen bir karar hakkında, tazminat sorumluluğu dahi bulunmazken cezai sorumluluk için cezai soruşturma geçirebilmektedirler. Ayrıca, hakemlerin, avukat ve hâkim gibi soruşturma için bağlı olunan Bakanlıktan ön izne tâbi olduğuna dair bir hüküm de olmadığından, hakemler, verdikleri karardan dolayı ceza hukukuna kapsamında suç isnadı ile karşı karşıya kalınmaktadır.

B. 4721 Sayılı TMK 2. Maddeye Göre Değerlendirme

Sigorta tahkim yargılama süresinin uzatılması ihtiyacı, uygulamada genellikle, maluliyet tazminatı talepli olarak yapılan başvurularda, dosyaya sunulan maluliyet raporunun hüküm kurmaya elverişli olup olmamasına dayanmaktadır. Maluliyet raporunun temini dışında yargılama süresinin uzatılması ihtiyacına ilişkin diğer sebepler de genellikle, başvurucuya izafe edilemeyecek olan sebeplerdir. Bu noktada, SK m. 30 / f. 16 hükmünde yer alan, tarafların açık ve yazılı muvafakati ile sürenin uzatılması hususunda, tarafların vereceği muvafakati kullanmanın ne ölçüde olacağı, bu hakkın sınırının olup olmadığı önem kazanmaktadır. Konu, başvurucunun muvafakati ve aleyhine başvuru yapılan sigorta şirketinin muvafakati alt başlıkları ile değerlendirilecektir.

1. Aleyhine Başvuruda Bulunulan Sigorta Şirketinin Süre Uzatıma Muvafakatının Olmaması

SK m. 30 / f. 16 hükmüne göre, sigorta tahkim yargılama süresinin, tarafların açık ve yazılı muvafakati ile uzatılmasında, itiraz eden tarafın, itiraz ettiği halde yargılama süresinin uzatılmasına muvafakat vermemesi, işaret edilen düzenlemedeki hakkın sınırının olup olmadığı sorunu ortaya çıkartmaktadır.

Yargıtay, uzun bir süre, işaret edilen hususu irdelemeksizin SK m. 30 / f. 16 hükmünü sadece lafzî yorumla uygulamış ve muvafakat verme hakkın sınırlarını TMK 2. maddeye göre değerlendirmeksizin hangi taraf olursa olsun muvafakat verilmemesi halinde sigorta tahkim yargılama süresinin uzamayacağı yönünden kararlar vermekteydi. Yargıtay 4. HD 31.05.2021 tarih ve E. 2021/2458, K. 2021/1988 sayılı kararı ise, sigorta şirketinin, sigorta tahkim yargılama süresinin uzatılması hususunda muvafakat vermemesine ilişkin olan bir konuda ilk kez TMK 2. maddeye göre değerlendirme yapmış olması açısından önemli bir karardır.

Bahsi geçen kararın gerekçesi aşağıdaki gibidir:

“İHH tarafından davacının bu raporu tek yanlı olarak (mahkeme ya da savcılık görevlendirmesi olmadan) aldığı ve raporu davalının kabul etmediği; raporun, yönetmelikteki şekli şartlara uymadığı; İHH'nin karar verme süresi olan 2 ay içinde eksikliğin tamamlanmadığı ve davalı vekilinin süre uzatımına muvafakat etmediği gerekçesiyle dosyadan el çekilmiştir. Her ne kadar 5684 sayılı Kanun'un 30/12. maddesi gereği, İHH dosyanın kendisine intikalinden itibaren 2 ay içinde kararını vermek zorunda ise de, bu sürenin tarafların muvafakati ile uzatılmasına yasal bir engel bulunmadığı; ancak, davalının itiraz ettiği maluliyet raporundaki eksikliğin tamamlanmasına ilişkin usuli işlemlerin yapılmasına muvafakat vermeyişinin TMK madde 2'deki iyiniyet kurallarına uygun düşmeyeceği ve korunmayacağı hususları da gözetilerek inceleme yapılması gereklidir.”¹⁹

Yargıtay'ın son dönem kararlarında da²⁰, süre uzatıma muvafakat etmeyen tarafın itiraz eden olup olmadığına göre bir ayrıma gittiği görülmektedir. Bu kararlara göre, itiraz edenin başvurucu olması halinde, TMK 2. maddenin uygulamayacağı ve fakat itiraz edenin sigorta şirketi olması halinde, sigorta şirketinin muvafakat vermemesinin, TMK 2. maddeye göre değerlendirilebileceği şeklindedir.

2. Başvurucunun Süre Uzatıma Muvafakat Vermemesi

İtiraz hakemlerin çoğunluğu, taraflardan birisinin SK m.30/ f. 16 hükmünde belirtildiği üzere açık ve yazılı bir muvafakat vermediği takdirde, dosyada el çekme kararı verilmesi gerektiğini düşünmekle beraber, bizim de katıldığımız azınlıkta kalan diğer görüş ise, TMK 2. madde gereği sigorta şirketinin hakkını kötüye kullandığı gerekçesiyle dosyada re'sen işlemlere devam kararı alınması gerektiğini şeklindedir.

¹⁹ Yargıtay 4. HD 26.05.2021 tarih ve E. 2021/2608, K. 2021/1170 sayılı ve Yargıtay 4. HD. E. 2021/14916, K.2021/7381 sayılı kararlarında, davalının maluliyet raporuna itiraz ettiği halde, maluliyet raporundaki eksikliğin tamamlanmasına ilişkin usuli eksikliklerin yapılmasına muvafakat verilmemesinin TMK 2. maddede ki iyiniyet kuralına uygun düşmediğini belirterek TMK 2. maddenin nazara alınmayarak davalının süre uzatım için muvafakat vermemesinde dolayı dosyadan el çekme kararı verilmesinin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle İtiraz Hakem Heyeti kararının bozulmasına karar verilmiştir. <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 20 Kasım 2021.

²⁰ Yargıtay 4. HD 31.05.2021 tarih ve E. 2021/2458, K. 2021/1988 sayılı kararı <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/4-hukuk-dairesi-e-2021-2458-k-2021-1988-t-31-5-2021>>, Erişim Tarihi 20 Kasım 2021.

Nitekim, HMK 427. maddenin hükümet gerekçesinde de kötünietli yaklaşımın değerlendirilmesine dikkat çekilmiş ve tahkim yargılamasındaki sürenin uzatılması için taraflardan birinin mahkemeye başvurmasında, mahkemenin, bu sürenin geçirilmesin amacı açısından değerlendirme yaparak kötünietli bir yaklaşım olup olmadığını da değerlendirmesi gerektiği ifade edilmiştir²¹.

Ayrıca, SK m. 30/ f. 16 hükmünde, sigorta tahkim yargılama süresini uzatılmasına muvafakat verilmesine yönelik hakkın sınırları belirtilmediğinden SK m. 30 / f. 23 hükmünün kıyasen atfı ile HMK 29. madde de uygulama alanı bulacaktır. Bahsi geçen düzenleme de, usul hukukuna ilişkin kurallarda tarafların, dürüstlük kuralına uygun davranması gerektiği belirtilmektedir.

Bu çerçevede, gerek HMK 29. madde ve gerekse ilke kuralı olmasından dolayı hukuken her konuda uygulanması gerektiği için TMK 2. madde, SK m. 30 /f. 16 hükmündeki, sigorta tahkim yargılama süresinin uzatılmasına muvafakat verilmesindeki hakkın sınırlarını oluşturduğu kanaatindeyiz.

Bu sebeple, başvuru veya sigorta şirketi ayrımı yapılmaksızın muvafakat vermeyen tarafın, haklı bir gerekçeye dayanması, diğer tarafın yargılama süresinin uzatılması ihtiyacının doğmasına sebebiyet vermemesi ve iki taraf için de hak kaybına sebep olmaması hususları nazara alınarak, hakkın keyfi olarak kullanılmamasına sebebiyet verilmemesi için, TMK 2. madde ve 6100 s. HMK 29. madde kapsamında değerlendirmeye tâbi tutulması gerektiğini düşünmekteyiz.

C. 6100 Sayılı HMK 427. Maddeye Göre Değerlendirilmesi

Sigorta tahkim yargılama süresine ilişkin olarak SK 30. maddede düzenlenmemiş olan iki durum bulunmaktadır. Bunlardan birisi, itiraz hakem yargılaması süresinin uzatılmasına ilişkin durumdur. Diğer ise, hakem yargılaması sürecinde SK m.30/ f. 16 hükmündeki düzenlemesi kapsamında taraflardan birisinin yargılama süresinin uzatımı için onay vermemesidir.

Uyuşmazlık hakem yargılama süresine ilişkin olarak düzenlenen SK m.30/ f. 16 hükmünde, itiraz hakem yargılamasına ilişkin bir süre uzatım

²¹ Tuğba Semerci Vuraloğlu, “5684 sayılı Sigortacılık Kanun’unda Yer Alan Tahkim Hükümlerini ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanun’undaki Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması”, *Yeditepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(2), 2016, s.292’den aktarma; Ali Cem Budak, *Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, İsviçre Medeni Usul Kanunu ve Alman Medeni Usul Kanunu ile Karşılaştırmalı Hukuk Muhakemeleri Kanunu*, 7. Bası, 2014, s. 592.

hükmü bulunmadığı için SK m. 30/ f. 23 hükmünün kıyasen atfı ile 6100 s. HMK hükümleri değerlendirilecektir. 6100 s. HMK’nın ad hoc tahkime ilişkin hükümleri arasında, 6100 s. HMK 427. maddede, taraflarca aksi kararlaştırılmadığı sürece, karar verme süresinin 1 yıl olduğu, sürenin uzatılması hususunda tarafların anlaşamaması halinde, taraflardan birinin, “tahkim süresi sona ermeden önce”²² başvurusu üzerine, mahkemenin vereceği karar ile sürenin uzatılabileceği ve mahkeme kararının kesin olduğu düzenlenmiştir. Bu çerçevede, itiraz hakem yargılamasında, HMK m. 427/ f. 2 hükmü gereği taraflardan birisinin mahkemeye başvurması ile sürenin uzatılabileceği söylenebilir.

Uyuşmazlık hakem yargılamasındaki sürenin uzatımı açısından ise, doktrinde bir görüş, SK m. 30/ f. 23 hükmü gereği, 6100 s. HMK hükümlerine yaptığı atıftan dolayı, taraflardan birinin süre uzatıma muvafakat vermediği durumlarda, süre uzatım talep eden tarafın, mahkeme yerine Komisyon’dan talep edebileceğini belirtmiştir²³. Diğer bir kısım yazar ise, kanun Komisyon’a açıkça bir yetki vermediği için taraflar mutabık kalsa dahi HMK 427. maddeyi uygulayarak mahkemeye başvurulması²⁴ gerektiğini ileri sürmektedir²⁵.

Doktrindeki üçüncü bir görüş ise, SK m. 30/ f. 16 hükmüne göre, bahsi geçen düzenlemenin “*Ancak bu süre tarafların açık ve yazılı muvafakatleriyle uzatılabilir.*” şeklinde olduğu, bahsi geçen düzenlemede “ancak” kelimesinin, sadece anlamında kullanıldığı ve bu sebeple, süre uzatım yetkisinin sadece taraflara verildiğini, Sigorta Tahkim Komisyon’unun da bu yönde bir yetkisinin olmadığı ve SK m.30/ f. 16 hükmü gereği 6100 s. HMK m. 427/ f. 2 hükmün

²² İzzet Karadağ, *Ulusal (İç) Tahkim*, Adalet Yayınevi, 2013, s.195.

²³ Ayşe Elçin Kozanhan, “Sigortacılıkta Tahkimde Yargılama Usulü”, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 99’dan aktarma; Serdar Kale ve Müjgan Tunç Yücel, “Sigortacılık Kanun’unda Tahkim”, *Haluk Konuralp Anısına Armağan*, Yetkin Kitabevi, 2009, s.469.

²⁴ Emsal Karar: Mersin 2. Asliye Ticaret Mahkemesi 19.03.2019 tarih ve 2019/E177 Değişik İş, 2019/177 K. sayılı kararında, Sigorta Tahkimde itiraz sürecindeki dosyada, 2 ay içinde sürecin tamamlanamayacağı için 2 ay süre uzatım talep edilmiş ve Mahkeme, HMK m.427/2. fıkraya istinaden, talebi kabul ederek sigorta tahkim süresinin 2 ay uzatılmasına kesin olarak karar vermiştir.

²⁵ Kozanhan, ss.98-99; Rauf Karasu, *Yargıtay ve Sigorta Tahkim Komisyonu Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mâli Sorumluluk Sigortası*, Yetkin Yayınevi, 2016, s. 146; Ecehan Yeşilova Aras ve Bilgehan Yeşilova, “Sigortacılık Tahkimi – Sigortacılık Tahkim Usulü ve Ayırddedici Özellikleri”, *Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(Özel Sayı), İzmir, 2013, s.348-349; Nesibe Konca Kurt, “Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü”, *Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan*, 1(2010), s. 1362; Semerci Vuraloğlu, s.292.

uygulama alanı olmadığını, dolayısıyla, mahkemeye de başvurulamayacağını ileri sürmektedir²⁶.

Kanaatimizce, 6100 sayılı HMK 427. maddenin uygulanması, sorunun çözümü açısından yeterli değildir. Şöyle ki, 6100 sayılı HMK 427. madde gereği taraflardan birinin mahkemeye başvurabileceğinin kabul edildiğinde, uygulanabilirliği bakımından başka sorunlar meydana gelmektedir. Zirâ, uyuşmazlık hakemleri için 4 ay, itiraz hakemleri için 2 ay olan yargılamayı sonuçlandırma süreleri, mahkemeden süre uzatıldığına ilişkin kararın beklenmesi açısından kısa kalmaktadır.

III. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

SK m.30/ f. 16 hükmünün uygulanmasında, sigorta tahkim yargılamasının *sui generis* yapısı ile uyuşmayan ve sigorta şirketlerinin hakkın kötüye kullanılmasına sebep veren haller ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun çözümlenmesinde doktrinde farklı görüşler yer almaktadır.

Doktrinde bir görüş, Sigortacılık Kanun'unda yapılacak bir değişiklik, tarafların süre uzatım konusunda anlaşamaması halinde, taraflardan birinin talebi üzerine veya hakemin re'sen Sigorta Tahkim Komisyonu'na süreyi uzatma yetkisinin verilmesi gerektiğini önermektedir²⁷.

Doktrinde bir yazar, dosyanın incelenmesi ve karar verilmesi hakemler tarafından yapıldığı için süre uzatımda da yetkili olması gerektiğini ileri sürmektedir²⁸.

Sigorta Tahkim Komisyonu Eski Müdürü İbrahim Taşbaşı, SEDDK'ya verilecek bir yetki ile hakeme / hakem heyetine gerekli hallerde 1 ay ek süre verilebileceğini ifade etmiştir.

Kanaatimizce, kurumsal tahkimdeki gibi uyuşmazlık hakemlerine / itiraz hakem heyetine veya Sigorta Tahkim Komisyonu'na, süre uzatım hususunda yetki verilmesi için açık yasal düzenlemenin yapılması gerekmektedir. Ancak, yasa değişiklikleri zaman alacağı için mağduriyetlerin söz konusu olmaması için SK m. 30 / f. 16 hükmünün uygulanmasında öncelikle TMK 2. maddenin

²⁶ Seven, dn. 10.

²⁷ Karasu, s.146.

²⁸ Yusuf Enes Beggi, *Sigorta Hukukundan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Çözümlemesi*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,, 2022, s.99.

nazara alınması gerekmektedir. TMK 2. madde, somut olayda gerekçesi belirtilmek kaydıyla ve hukuk güvenliğini ortadan kaldırmamak kaydıyla re'sen²⁹ nazara alınması gereken bir madde olduğunu ve dolayısıyla, taraflarca talep edilmeksizin nazara alınabileceğini düşünmekteyiz.

Ayrıca, kanaatimizce, SK 30. maddede, sigorta tahkim yargılama süresinin uzatılmasına taraflardan birisinin onay vermemesi halinde hangi hukuki sonucun uygulanacağı hususunda bir düzenleme olmadığından SK m. 30 / f. 23 hükmünün 6100 sayılı HMK'ya yaptığı kıyasen atıfla da çözümlenebilecektir. Zirâ, 6100 sayılı HMK 407- 444. maddeleri arasında düzenlenmiş olan ad hoc tahkim hükümlerinden 6100 sayılı HMK 424. maddede, yargılamaya ilişkin usul kurallarının taraflarca serbestçe kararlaştırılabileceği ve fakat taraflarca bu yönde bir anlaşmanın olmaması halinde, hakem / hakem kurulunun yürüteceği bir konu olduğu belirtilmiştir. Buna ilaveten, 6100 sayılı HMK 444. maddeye göre, ad hoc tahkime ilişkin düzenlemenin olduğu konularda, 6100 sayılı HMK'daki diğer hükümler uygulanmayacaktır. Bu çerçevede, sigorta tahkim yargılamasında, ad hoc tahkimdeki gibi usul kurallarının belirlenmesine yönelik bir anlaşma olmasına ilişkin uygulama olmadığı için 6100 sayılı HMK 424. maddeye istinaden, uyuşmazlık hakemi tarafından 6100 sayılı HMK'daki genel hükümlere bağlı kalmaksızın usul kurallarının belirleyebileceği söylenebilir. Bu durumda, görevlendirilen uyuşmazlık hakemi tarafından, sigorta tahkim yargılaması sırasında uygulanacak olan usul kurallarının tek tek yazılıp taraflara iletilmesinden sonra taraflara verilen süre içinde itiraz gelmediği takdirde bu kurallara göre yargılamaya devam edilebilecektir. Dolayısıyla, bu usul kuralları arasında, uyuşmazlık hakemine ve itiraz halinde, itiraz hakem heyetine, sigorta tahkim yargılama süresinin, re'sen uzatılabileceğine ilişkin bir usul kuralına yer verilerek bu kuralların taraflara iletilmesi halinde, taraflarca itiraz edilmediği takdirde, 6100 sayılı HMK 424. madde gereği, uyuşmazlık hakeminin yargılama süresinin re'sen uzatılabileceğine ilişkin kuralın somut olayda uygulanması söz konusu olabilecektir.

SONUÇ

Sigorta tahkim müessesinin getiriliş sebeplerinden birisi, mahkemelerde süren uzun yargılama sürecinden dolayı âdil yargılanma hakkının zedelenmesini önlemek ve hakka daha çabuk kavuşulmasının sağlanmasıdır.

²⁹ Kemal Oğuzman / Nami Barlas, *Medeni Hukuk*, 23. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2017, s. 317 ve s. 320.

Bu sebeple, sigorta tahkim yargılama süresi, 6100 sayılı ad hoc tahkim ve Türkiye’de uygulanan kurumsal tahkim sürelerine göre çok daha kısa olarak düzenlenmiştir. Ancak, uygulamada, özellikle maluliyet tazminatı talepli başvurular açısından maluliyet raporunun hüküm kurmaya elverişli olup olmaması hususunda görüş ayrılıklarının olduğu bir konu olduğu için başvurucudan yeniden maluliyet raporu talep edilmesi gereken durumlar olabilmektedir. Nitekim, trafik kazasından kaynaklı maluliyet oranının tespiti için hazırlanmış olan spesifik bir Yönetmelik bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurucu tarafından ibraz edilen maluliyet raporlarını hüküm kurmaya elverişliliği konusu; diğer haksız fiil sebeplerinden kaynaklı maluliyetlerin oranlarının tespiti için yürürlükte olan Yönetmelik’lerden hangisinin trafik kazasından kaynaklanan maluliyet oranının tespiti için uygulanacağı ve hatta uygulanacak olan Yönetmelik açısından hangi tarihin (kaza tarihi veya sigorta poliçesi tanzim tarihi) esas alınarak Yönetmeliğin tespit edileceği ve maluliyet raporunu tanzim eden kurum açısından görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Bu sebeplerle, Sigortacılık Kanunu m. 30 / 16. fıkra hükmündeki uyuşmazlık hakem yargılama süresi olan dört ay ve itiraz hakem heyeti yargılama süresi olan iki aylık süreler, uygulamada bazen kifâyetsiz kalmaktadır. Bu durumlarda, uyuşmazlık hakemleri veya itiraz hakem heyeti tarafından taraflara, SK m. 30 / f. 16 hükmü gereği sigorta tahkim yargılama süresinin uzatılması için onay verilmesi hususundaki görüşleri sorulduğunda, genellikle aleyhine başvuru yapılan sigorta şirketlerinin cevap vermemesi veya gerekçe belirtmeksizin kabul etmemesi söz konusu olmaktadır.

Ayrıca, itiraz hakem heyeti yargılama süresi SK m. 30 / f. 12 hükmü gereği iki ay olduğu halde, itiraz hakem yargılama süresinin uzatılmasına ilişkin SK 30. maddede özel bir düzenleme olmadığı için SK m. 30 / f. 23 hükmündeki kıyasen atıf gereği 6100 sayılı HMK m. 427 / f. 2 hükmü uygulama alanı olduğu halde, uygulamada SK m.30 / f. 16 hükmündeki uyuşmazlık hakem yargılama süresinin uzatılması hükümleri uygulanmaktadır.

Bununla beraber, itiraz hakem heyeti yargılama süresinin uzatılması hususunda mevzuatta bir düzenleme olmadığı için SK m. 30 / f. 23 hükmündeki kıyasen atıf gereği 6100 sayılı HMK m. 427 / f. 1 hükmü uygulama alanı bulunduğu halde, uygulamada SK m. 30 / f. 12 hükmündeki iki aylık yargılama süresi ve SK m.30 / f. 16 hükmündeki uyuşmazlık hakem yargılama süresinin uzatılması hükümlerinin uygulandığı görülmektedir.

SK m. 30 / f. 16 hükmünde, taraflardan birinin açık ve yazılı muvafakatının olmaması halinde, nasıl bir hukuki sonuç doğacağına dair

düzenleme olmadığı için sigorta tahkim yargılamasında görüş ayrılıkları olan ve bu sebeple, oyçokluğu ile karar verilen konulardan birisidir.

Uygulamada, uyuşmazlık hakem yargılama süresi ile itiraz hakem yargılama sürelerinin uzatılmasında SK m. 30 / f. 16 hükmü gereği, aleyhine başvuru yapılan sigorta şirketinin muvafakat vermemesi halinde, uyuşmazlık hakemlerinin / itiraz hakemlerinin çoğunluğu dosyanı el çekme kararı verilmesi gerektiği görüşündedir. Bir kısım hakem, dosyadan el çekme kararının olumsuz etkilerini bertaraf etmek için başvurunun usulden reddine karar verilmesi yönünde oy kullanmaktadır.

SK m. 30 / f. 16 hükmünün uygulanmasında, bir kısım hakem ise, her somut olayın TMK 2. maddeye göre yorumlanması gerektiğini ileri sürmektedir. Bu görüşteki itiraz hakemlerden bir kısmı ise, TMK 2. maddenin, sadece sigorta şirketi tarafından itiraz yoluna başvurulduğu zaman uygulama alanı olabileceğini savunmaktadır.

Uyuşmazlık hakemleri ve itiraz hakemlerinin bir kısmı ise, SK m. 30 / f. 16 hükmünün uygulanmasında, taraflardan birisinin sigorta tahkim yargılama süresinin uzatılmasına onay vermemesi halinde, SK m. 30 / f. 23 hükmündeki kıyasen atıf gereği 6100 sayılı HMK m. 427 / f. 2 hükmünün uygulanarak taraflardan birisinin mahkemeye başvurarak mahkemenin vereceği süre uzatım kararı ile sigorta tahkim yargılamasına devam edilebileceği görüşündedir.

Kanaatimizce, öncelikle, itiraz hakem yargılama süresinin uzatılması ve Yargıtay’dan bozma kararı ile STK’ya iade edilen dosyaların yargılama süresi hakkında yasal düzenleme yapılması gerekmektedir.

Buna ilaveten, kanaatimizce, yine SK 30. maddede, sigorta tahkim yargılama süresinin uzatılmasında taraflardan birisinin muvafakat vermemesi halinde, bu muvafakatın verilmemesinin değerlendirme yetkisinin uyuşmazlığa bakan hakem / hakem heyetine verilerek hakemler tarafından karar verilmesi ve verilen bu kararın nihai kararlarla birlikte itiraz yoluna veya temyiz yoluna başvurulabilmesi şeklinde bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

İşaret edilen yasal düzenleme yapılana kadar, her somut olayda TMK 2. maddenin ve HMK 29. maddenin uygulanabileceği kanaatindeyiz. Zirâ, sigorta tahkim yargılama süresinin uzatılması ihtiyacının başvurucuya isnat edilen bir kusur olmaması, sigorta şirketi aleyhine bir zararın meydana gelmeyecek olması halinde sigorta şirketinin haklı bir gerekçe belirtmeden muvafakat vermemesi, TMK 2. madde kapsamında hakkın kötüye kullanımıdır ve HMK

29. maddeye göre dürüstlük kuralına aykırı davranmaktır. Özetle, SK m. 30/ f. 16 hükümde yer alan sigorta tahkim yargılama süresinin uzatılmasına tarafların muvafakat vermesine ilişkin düzenlenen hakkın sınırını, TMK 2. madde ile HMK 29. maddenin oluşturduğu kanaatindeyiz.

Bununla beraber, SK m. 30 / f. 23 hükmünün kıyasen atfı ile 6100 sayılı HMK 424. maddenin de uygulama alanı olduğunu düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Ayhan M, *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanun'una Göre Tahkim*, İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Beggi Y E, *Sigorta Hukukundan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Çözümlemesi*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Karadaş İ, *6100 Sayılı HMK'da Düzenlenen Ulusal (İç) Tahkim*, Beta Yayınevi, 2013.
- Karasu R, *Yargıtay ve Sigorta Tahkim Komisyonu Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mâli Sorumluluk Sigortası*, Yetkin Yayınevi, 2016.
- Konca Kurt N, “Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü”, *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan*, 1(2010), ss.1343-1365.
- Kozanhan A E, *Sigortacılıkta Tahkimde Yargılama Usulü*, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Oğuzman K / Barlas N, *Medeni Hukuk*, 23. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2017.
- Özdamar M, “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1-2), 2013, s. 831-855.
- Özdamar M, “Alman Hukukunda Sigorta Ombudsmanlığı”, *BATIDER*, 14(3), 2008, ss.309-327.
- Seven V, “Covid -19 Salgını Sebebiyle Yapılan Kanuni Düzenlemenin Sigorta Tahkim Hukuku Alanındaki Sürelere Etkisi”, *Lexpera Blog*, 21.05.2021 <<https://blog.lexpera.com.tr/covid-19-salgini-sebebiyle-yapilan-kanuni-duzenlemenin-sigorta-tahkim-hukuku-alanindaki-surelere-etkisi/>> Erişim Tarihi 19 Kasım 2021.
- Vuraloğlu Semerci T, “5684 Sayılı Sigortacılık Kanun'una Yer Alan Tahkim Hükümleri ile 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanun'undaki Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(2), 2016, s. 269-312.

Ulaş I, *Sigortacılıkta Tahkim Hukuku*, Turhan Kitabevi, 2022.

Ulaş I, “Sigortacılıkta Tahkim”, *BATİDER*, 24(2), 2007, s. 239-266.
(“Sigortacılıkta Tahkim”)

Yazıcı Ç, “Tahkim Süresi”, *Legal Hukuk Dergisi*, 19(220), 2021, s. 1677-1746.

Yeşilova B, *Milletlerarası “Ticari” Tahkimde Nihai Kararlardan Önce Mahkemelerin Yardım ve Denetimi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2007.

Yeşilova Aras E /Yeşilova B, “Sigortacılık Tahkimi – Sigortacılık Tahkim Usulü ve Ayırddedici Özellikleri”, *Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(Özel Sayı), 2013, s. 275-379.

Yıldırım F, “Alman Sigorta Hukukunda Ombudsmanlık”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(155-156), 2017, s.77-95.

Yıldırım F, “Alman Sigorta Ombudsmanlığı Prosedürü (Çeviri)Yönetmeliği (VOMVO)”, *Hukuk Köprüsü*, 6(12), 2017, s.227-234.